

РОЗДІЛ 9

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 343.163

ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ США

Лотюк Д.П.,
**провідний науковий співробітник відділу досліджень проблем діяльності
 прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді**
Науково-дослідний інститут Національної академії прокуратури України

Міжнародні світові стандарти діяльності органів прокуратури в зарубіжних країнах потребують осмислення, а тому є вкрай актуальним питанням як у теоретичній, так і в практичній площині. У даній статті проаналізовано систему органів прокуратури США, визначено особливості представницької діяльності органів прокуратури США в цивільному судочинстві.

Ключові слова: атторней, прокуратура США, функція представництва, цивільне судочинство.

Лотюк Д.П. / ПРЕДСТАВИТЕЛЬСКИЕ ФУНКЦИИ ПРОКУРАТУРЫ США / Научно-исследовательский институт Национальной академии прокуратуры Украины, Украина

Международные мировые стандарты деятельности органов прокуратуры в зарубежных странах нуждаются в осмыслении и являются актуальным вопросом как в теоретической, так и в практической плоскости. В данной статье проанализирована система органов прокуратуры США, определены особенности представительской деятельности органов прокуратуры США в гражданском судопроизводстве.

Ключевые слова: атторней, прокуратура США, функция представительства, гражданское судопроизводство.

Lotyuk D.P. / REPRESENTATION FUNCTIONS OF THE PROSECUTION IN US / Research institute of the National Academy of Prosecution of Ukraine, Ukraine

World standards of activity of organs of office of public prosecutor in foreign countries need comprehension, and that is why is uttery a pressing question as in theoretical so in a practical plane. The system of organs of office of public prosecutor of the USA is analysed in this article, the features of representative activity of organs of office of public prosecutor of the USA are certain in the civil legal proceeding.

In the above article the US prosecution representative functions. The author analyzes the US system of organs that are marked as three separate units. Analyzed the difference of the prosecution of the US European prosecutorial authorities.

The article deals with functions and powers of prosecutors of various parts. Also, the analysis of representative office of prosecutors at all levels, and peculiarities of their functioning.

Author demarcated the jurisdiction of federal prosecutors and local level and considered the experience of service for enforcement of court decisions.

The article defines the functions of the prosecution the US aimed at protecting the interests of society, introducing specific individuals, communities, the state's population, or the population as a whole through the representation of the interests of the federal government, which seeks a fair resolution of the dispute, as out of court, so and the court.

Key words: attorney, office of public prosecutor of the USA, function of representative office, civil legal proceeding.

Україна на шляху реформ потребує дослідження зарубіжного досвіду функціонування органів прокуратури, на які покладено функції захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Реформування відбувається шляхом перегляду конституційних функцій, підходів до організації роботи, зміни структури, функціональних обов'язків прокурорів, чисельності працівників.

Удосконалення та оптимізація органів прокуратури має провадитись відповідно до міжнародних стандартів та прогресивного зарубіжного досвіду, який наявний у світі, а також напрацьованих в Україні теоретико-методологічних та практичних засад організації діяльності прокуратури.

Кроком на шляху реформування прокуратури України стало прийняття 14 жовтня 2014 року Закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), що є підтвердженням євроінтеграційного спрямування нашої держави. Відповідно до Закону визначено такі функції органів прокуратури України:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосу-

ванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [6].

Однак особливо дискусійним видається питання реалізації такої функції, як представництво інтересів громадянина або держави в суді, спрямованої на захист інтересів громадянина або держави.

Міжнародні світові стандарти діяльності органів прокуратури в зарубіжних країнах потребують осмислення і є актуальним питанням як у теоретичній, так і в практичній площині.

На нашу думку, досить цікавою є організація діяльності прокуратури США, яка віднесена до виконавчої гілки влади та має досить специфічні особливості представницької діяльності.

США та Україна є країнами, що належать до різних правових сімей (англо-американської та романо-германської). Історично в кожній країні діють свої звичаї, джерела права, юрисдикційні органи, сформувався власний правовий менталітет. Порівняльний аналіз правової системи США та України дає змогу знайти як спільні ознаки, так і відмінні [9, с. 35-42].

Науковий аналіз функціонування та організації діяльності органів прокуратури в зарубіжних країнах здійснювали багато вітчизняних учених, а саме: Л. Грицаєнко, Т. Дунас, Г. Задорожня, М. Косюга, Г. Мамедов, М. Мичко, Н. Наулік, І. Палахіна, М. Руденко, Н. Холодницький та інші.

Метою даного дослідження є визначення функцій представництва прокурора (атторнея – з англійської attorney) у цивільному судочинстві як позитивного досвіду діяльності даного інституту.

Досліджуючи функції прокуратури США стосовно представництва прокурором (атторнеєм) у цивільному судочинстві, необхідно висвітлити складові системи органів прокуратури США та їхню юрисдикцію.

У США функціонує три самостійні ланки прокурорської системи: федеральна прокуратура, прокуратура штатів та місцева прокуратура. Кожна з ланок має свої повноваження в межах предметної компетенції та особливості в межах території.

На основі синтезу англійських і континентальних традицій у США склалася атторнейська служба – типовий для даної країни інститут державної влади, що не має точного аналогу в правових системах інших країн. Повноваження атторнейської служби з кримінального переслідування подібні до функцій прокуратури в інших державах, тому американську атторнейську службу зазвичай називають прокуратурою, а самих атторнеїв – прокурорами. Відмінність атторнейських служб США від європейських прокурорських органів полягає в тому, що вони не мають наглядних за законністю функцій, відіграють особливу політичну роль в американському суспільстві, не мають суворой ієрархічної підпорядкованості: місцеві атторнейські органи не підлеглі органам штатів, штатні не підлеглі федеральним [8].

Федеральна прокуратура очолюється Генеральним Аторнеєм (Генеральним прокурором), він же Міністр юстиції – вища посадова особа Федерального Уряду в галузі юриспруденції. Генеральний Аторней і його заступники представляють США при вирішенні будь-яких юридичних питань, а також здійснюють юридичну допомогу Президенту і керівникам інших міністерств [2, с. 40].

Відповідно до Розділу 2 статті 2 Конституції США [1] Президент призначає за порадою і згодою Сенату послів, інших офіційних представників і консулів, суддів Верховного суду та всіх інших посадових осіб Сполучених Штатів. Саме цією нормою передбачена регламентація порядку призначення Генерального прокурора США.

У підпорядкуванні Генерального прокурора діють прокурори США, які виконують свої функції в межах федеральних судових округів. Основним завданням прокурорів США є провадження розслідувань злочинів, які передбаченні федеральним законодавством.

Прокуратуру штатів очолює Генеральний прокурор штату, який є головним юристом. Основними функціями Генерального прокурора штату є цивільно-правові питання щодо представництва інтересів штату та державне обвинувачення по вузькій категорії справ.

Поряд із прокуратурою штатів існують окружні прокурори (прокурори графств), які здійснюють кримінальне переслідування та державне обвинувачення.

Окружні прокурори, які діють у кожному графстві, є найнижчою ланкою прокурорської системи США, основними функціями яких є кримінальне переслідування в межах свого округу та захист інтересів громади графства.

У цивільному судочинстві США прокурори можуть брати участь з метою захисту інтересів держави (Федерації, штатів) як сторона-позивач і відповідач, а також для дачі висновку про конституційність закону. Прокурор має право як порушити справу в суді, так і вступити в процес по справі від імені і в інтересах урядових організацій (міністерств, агентств тощо), а також на захист прав громадян, порушених дискримінаційними діями, вчиненими проти них [2, с. 41].

Так, Генеральний прокурор США (Міністр юстиції) свою функцію представництва інтересів США в судах делегував Генеральному соліситору США – одній із найвищих посадових осіб міністерства юстиції. Генеральний

соліситор представляє США у Верховному суді за всіма категоріями справ, що зачіпають інтереси американської держави в цілому [3, с. 325].

Також у цивільному судочинстві функцію представництва виконують атторней Центрального апарату Міністерства юстиції (Генеральної прокуратури), або спеціально призначені прокурори із цивільних справ, у провадженнях щодо порушення законодавства про землекористування та природні ресурси, щодо порушення податкового або трудового законодавства тощо.

У федеральній прокуратурі діють окружні прокурори, які закріплені за окружним судом. Вони виконують обов'язки представника федерального уряду в цивільних справах, якщо однією зі сторін є уряд США.

На відміну від повноважень прокурора в Україні, який може представляти інтереси громадянина або держави в суді, заявляючи позов, або вступати в справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження, федеральний прокурор США може бути представником як позивача, так і відповідача. Наприклад, на стороні відповідача федеральний прокурор виступає в ролі представника у справах, коли заявлено позов проти податкових органів або інших федеральних органів. На стороні позивача – в справах про відшкодування збитків, стягнення штрафів, конфіскації за порушення податкового законодавства.

Прикладом діяльності окружних прокурорів США в цивільному судочинстві є пред'явлення позову підрозділом цивільних справ міністерства юстиції США до корпорації PharMerica стосовно порушення Акту про Препарати, поширення яких контролюється законом. У судовому розгляді дана корпорація погодилась виплатити 31,5 мільйонів доларів США [4].

Щодо діяльності прокурорів на стадії виконання судових рішень, то в Міністерстві Юстиції функціонує інститут маршалів США, які організовують виконання судових рішень федеральних окружних судів.

Прокуратура штатів також належить до виконавчих органів влади; її очолює Головний прокурор штату, який є вищим чиновником органів юстиції, котрий зі своїми помічниками представляє інтереси штату в судах і в процесах, що зачіпають інтереси населення цього штату. Головний прокурор також надає консультацію Губернатору та іншим офіційним особам щодо тлумачення і застосування законів штату [7].

Повноваження Генерального прокурора штату щодо представництва в цивільному судочинстві полягають у здійсненні представництва інтересів штату в судовому спорі. Генеральний прокурор штату має виняткові повноваження представляти як інтереси штату як цілісного суб'єкта, так і інтереси відомств.

Варто зазначити, що Генеральний прокурор штату може подавати позови і в інтересах окремих громадян, права яких були порушені. Так, наприклад, Генеральний прокурор штату Вашингтон Боб Фергюсон подав позов проти Еда Неша і його компанії Altius Management. Панові Нешу вдалося за допомогою сайту фінансування творчих проєктів Kickstarter залучити фінансування на випуск гральних карт, 810 користувачів, включаючи щонайменше 31 жителя Вашингтона. На випуск гральних карт було зібрано більше \$25 тис при первинній меті в \$15 тис. Як результат, компанія Altius Management взяла на себе юридичну відповідальність перед користувачами за надання сплачених продуктів. Проте після закінчення обумовленого терміну користувачі так і не отримали обіцяні ним карти. Генеральна прокуратура штату Вашингтон вимагала відшкодувати кожному споживачеві збиток у розмірі 2 тис. доларів за грубе порушення норм Закону США «Про захист прав споживачів» відносно цивільно-правової відповідальності, а також відшкодувати витрати держави і судові витрати [5].

Один з основних обов'язків прокурорів на місцях – консультування відповідних органів влади з правових питань, представлення місцевої адміністрації в суді за її позовами або позовами, зверненими до неї [3].

Не менш важливою особливістю представницьких функцій прокуратури в США всіх ланок є діяльність прокурорів щодо розв'язання спорів у позасудовому порядку. Для цього прокурори наділені повноваженнями проводити консультації, роз'яснення відповідно до законодавства щодо обставин спору, витребувати документи, узгоджувати інтереси сторін.

У разі, якщо прокурору США не вдалось врегулювати конфлікт у позасудовому порядку, то прокурор від імені сторони, права та інтереси якої порушено, заявляє позов до суду або, навпаки, представляє інтереси відповідача в суді, якщо до цих органів чи осіб заявлені вимоги. Якщо прокурор не погоджується з рішенням суду, він подає апеляційну скаргу від імені суб'єкта, права та інтереси якого порушено, і бере участь в апеляційному провадженні.

Резюмуючи викладене, варто зазначити, що органи прокуратури США відіграють важливу роль щодо захис-

ту інтересів суспільства та виконують роль представників органів виконавчої влади в цивільному судочинстві. Віднесення органів прокуратури США до виконавчої гілки влади обумовило наділення її функціями представництва уряду в цивільному судочинстві.

Різні самостійні ланки прокурорської системи мають на меті захист інтересів суспільства, представляючи конкретних осіб, громади, населення штату або населення країни в цілому через представництва інтересів федерального уряду. Прокурори різних ланок спрямовують свою діяльність на справедливе вирішення спору як у позасудовому порядку, так і в судовому порядку.

Прокурор США може заявляти позов в інтересах громадян або органів виконавчої влади в межах своєї територіальної юрисдикції, а також може виступати на стороні відповідача.

Досвід США щодо побудови дієвої системи органів прокуратури буде досить корисним в умовах реформування органів прокуратури в Україні, враховуючи відмінність правових систем та різні форми державного устрою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція США 1787 року з усіма поправками [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yurist-online.org/publ/zarubezhnoe_zakonodatelstvo_zarubizhne_zakonodavstvo/konstitucija_ssha_1787_roku_konstitucija_ssha_1787_goda/12-1-0-116
2. Палахіна І.В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І.В. Палахіна // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 4 (25). – Т. 7. – С. 37–47.
3. Мичко М.І. Прокуратури зарубіжних країн / М. Мичко. – К., 2011. – С. 325.
4. Long-Term Care Pharmacy to Pay \$31.5 Million to Settle Lawsuit Alleging Violations of Controlled Substances Act and False Claims Act [Електронн ресурс] – Режим доступу: <http://www.justice.gov/opa/pr/long-term-care-pharmacy-pay-315-million-settle-lawsuit-alleging-violations-controlled>
5. Генеральная прокуратура штата Вашингтон возьмется отстаивать права обманутых пользователей Kickstarter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://itc.ua/news/generalnaya-prokuratura-shtata-vashington-vozmetsya-otstaivat-prava-obmanutyih-polzovateley-kickstarter/>
6. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року.
7. Бернам У. Правовая система Соединенных Штатов Америки / У. Бернам – М., 2006. – 1216 с.
8. Наулік Н.С. Правовой статус прокуратуры в конституциях зарубежных країн / Н. Наулік // Порівняльно-аналітичне право. – К., 2012. – С. 339–342.
9. Бехруз Х. Сравнительное правоведение как самостоятельная юридическая наука и учебная дисциплина / Х.Н. Бехруз // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2007. – Вып. 2. – С. 35–42.